

**THE FIRST INTERNATIONAL SCIENTIFIC – PRACTICAL VIRTUAL
CONFERENCE IN MODERN & SOCIAL SCIENCES:
NEW DIMENSIONS, APPROACHES AND CHALLENGES**

CONFERENCE PROCEEDINGS

ESTONIA-GEORGIA-UK-AZERBAIJAN

ESTONIA, TALLINN JULY 08-09, 2022

**THE FIRST INTERNATIONAL SCIENTIFIC – PRACTICAL VIRTUAL
CONFERENCE IN MODERN & SOCIAL SCIENCES:
NEW DIMENSIONS, APPROACHES AND CHALLENGES**

CONFERENCE PROCEEDINGS

ESTONIA-GEORGIA-UK-AZERBAIJAN

ESTONIA, TALLINN JULY 08-09, 2022

TALLINN 2022

Organizers of the conference:

MTÜ. The International Center for Research Education & Training. (Estonia Tallinn).

LTD The Southern Caucasus International Academy of Modern Sciences. (UK London).

LTD. Aspendos-Academy. International Academy of Medical and Social Sciences. (UK, London).

Tugay Pharmacy Company (Azerbaijan, Baku)

Invited organizations:

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. (Ukraine)

International Balkan University (North Macedonia)

National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic» (Ukraine)

Azerbaijan State Oil and Industrial University (Azerbaijan)

Education Support & Investment Fund. (Georgia)

Azerbaijan State University of Economic. Energy Economics Center (Azerbaijan)

Sukhumi State University. (Georgia).

Chernihiv Polytechnic National University. (Ukraine).

Teaching University Millennium (Georgia)

TABLE OF CONTENTS

Organizing Committee	04
Scientific Committee	05
Publishing Committee	06
Editorial Board	07
Program at a Glance	08
Abstracts and Theses	10

ORGANIZING COMMITTEE

Aytan Huseynova

Director. Aspandos International Academy of Medical and Social Sciences. LTD. (UK London).

Ekaterine Lomia

Teaching University Millennium (Georgia)

Elshan Hajizade

UNEC, Energy Economic Center. Professor.

Gazanfar Süleymanov

ASOIU. Doctor of Economic Sciences. Professor.

Lala Bekirova

Azerbaijan State Oil and Industrial University. PhD.TS, Associate Professor.

Larisa Takalandze

Sukhumi State University, Doctor of Economical Sciences. Professor.

Liana Ptaschenko

National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic», Doctor of Economical Sciences. Professor.

Liza Alili Sulejmani

International Balkan University. Head of Banking and Finance department. Assistant Professor. PhD of Economics.

Loid Karchava

Caucasus International University, Doctor of Business Administration, Association Professor.

Namig Isazade

International Research, Education & Training Center. MTÜ. PhD in Business Administration.

Natia Shengelia

Lublin University of Technology. Georgian Technical University. Associate Professor.

Olga I. Gonchar

Khmelnitsky National University, Economics of Enterprise and Entrepreneurship, Doctor of Economic Sciences, Professor.

SCIENTIFIC COMMITTEE

Ekaterine Lomia

Teaching University Millennium (Georgia)

Elshan Hajizade

UNEC, Energy Economic Center. Professor.

Gazanfar Süleymanov

ASOIU. Doctor of Economic Sciences. Professor.

Lala Bekirova

Azerbaijan State Oil and Industrial University. PhD.TS, Associate Professor.

Larisa Takalandze

Sukhumi State University, Doctor of Economical Sciences. Professor.

Liana Ptaschenko

National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic», Doctor of Economical Sciences. Professor.

Liza Alili Sulejmani

International Balkan University. Head of Banking and Finance department. Assistant Professor. PhD of Economics.

Loid Karchava

Caucasus International University, Doctor of Business Administration, Association Professor.

Namig Isazade

International Research, Education & Training Center. MTÜ. PhD in Business Administration.

Sədaqət İbrahimova

Azerbaijan State Oil and Industry University, Associate Professor, PhD in Economics

PUBLISHING COMMITTEE

Namig Isazade

International Research, Education & Training Center. MTÜ. PhD in Business Administration.

Aytan Huseynova

Director. Aspendos International Academy of Medical and Social Sciences. LTD. (UK London).

Ekaterine Lomia

Teaching University Millennium (Georgia)

EDITORIAL BOARD

Larisa Takalandze

Sukhumi State University, Doctor of Economical Sciences. Professor.

Liana Ptaschenko

National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic», Doctor of Economical Sciences. Professor.

Liza Alili Sulejmani

International Balkan University. Head of Banking and Finance department. Assistant Professor. PhD of Economics.

Loid Karchava

Caucasus International University, Doctor of Business Administration, Association Professor.

Namig Isazade

International Research, Education & Training Center. MTÜ. PhD in Business Administration.

Olga I. Gonchar

Khmelnytsky National University, Economics of Enterprise and Entrepreneurship, Doctor of Economic Sciences, Professor.

PROGRAM AT A GLANCE

First day	08 July 2022
Moderators	Namig Isazade, Ekaterine Lomia
Opening ceremony	Namig Isazade
19.00-19.30	Zurab Khonelidze Sokhumi State University. Doctor of Political Sciences. Professor.
	Ksenija Cipek Dame of Honour, Tax expert, lawmaker, Expert of Ministry of Finance (Croatia)
	Liza Alili Sulejmani International Balkan University. (North Macedonia)
	Loid Karchava Education Support & Investment Fund. (Georgia)
	Liana Ptashchenko National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic», Doctor of Economical Sciences. Professor.
19.30-19.50	Liana Ptashchenko PROSPECTS FOR INVESTMENTS IN THE ENERGY INDEPENDENCE OF THE NATIONAL ECONOMY OF UKRAINE DURING THE RECOVERY PERIOD.
19.50-20.10	Лариса Такаландзе ЦИФРОВАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ: ЗНАЧЕНИЕ И ПОЛИТИКА ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА.
20.10-20.30	Səadət Sultanova Hamiləlik zamanı konstipasiya və onun profilaktikası
20.30-20.50	Fatima Hajizada SPECIFIC FEATURES OF THE AMERICAN VERSION OF THE BRITISH LANGUAGE.
20.50-21.10	Улькар Асадова Полипептидная терапия при эпилепсии
21.10-21.30	Aynur Jabiyeva MULTIMODAL FUSION ANALYSIS OF MEDICAL IMAGES BY DISCRETE WAVELET TRANSFORMATION
21.30-21.50	Газанфар Сулейманов, Туркан Шейдаи АЛЬТЕРНАТИВНАЯ ЭНЕРГЕТИКА РЕСУРСОВ РОЛЬ В РАЗВИТИИ ЭКОНОМИКИ АЗЕРБАЙДЖАНА.

Second day	09 July 2022
Moderators	Namig Isazade, Zamina Akhundova
19.00-19.20	Б.М. Асадов, Н.Н. Эльдарова, Х.А. Абдуллаев ОЧЕРК ИСТОРИИ СТАНОВЛЕНИЯ И РАЗВИТИЯ ПСИХИАТРИИ В АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ РЕСПУБЛИКЕ.
19.20-19.40	Emine Gök, Duygu Güleç Şatir HIV/AIDS WITHIN THE SCOPE OF SAFE MOTHERHOOD AND THE NURSE'S ROLE.
19.40-20.00	Qurbanova R.Sh., Asadova Sh. Sh., Vahabova Sh.B. CLINICAL AND MORPHOLOGICAL PATTERNS OF ENDOCRINE-CELL CARCINOMA OF UTERI.
20.00-20.20	Danilo Nonkulovski, Filip Duma, Aspazija Sofijanova, Ilija Kirovski, Ivona Jovanovska, Tafije Daci Rexhepi, Tanja Ignatovska, Milkica Pasoska TETHERED CORD SYNDROME-CASE PRESENTATION.
20.20-20.40	Şəfəq Səmədova "ALTMİŞİNCİLƏR"ƏDƏBİ NƏSLİNİN DRAMATURGIYASININ AZƏRBAYCAN KINOSUNA GƏTİRDİYİ YENİ BƏDİİ MEYİLLƏR.
20.40-21.00	Aidə Mütəllimova «ÜZEYİR ÖMRÜ» BƏDİİ-SƏNƏDLİ FILMİNDƏ SƏNƏDLİLİK ELEMƏTLƏRİ.
21.00-21.20	Simuzər Hacızadə GƏMİ MÜTƏXƏSSİSLƏRİNİN DÖVRÜ PROFİLAKTİK MÜAYİNLƏRİNİN KEYFİYYƏT SƏCİYYƏLƏRİ
21.20	Closing ceremony

ABSTRACTS AND THESES

SPECIFIC FEATURES OF THE AMERICAN VERSION OF THE BRITISH LANGUAGE

Fatima Hajizada

“Azerbaijan Airlines” CJSC - Deputy Head of Marketing and Production Department, PhD student, Azerbaijan University of Languages.

ABSTRACT

English is one of the most spoken languages in the world. A global language communication is inherent in him. This language is also distinguished by a significant diversity of dialects and speech. It appeared in the early Middle Ages as the spoken language of the Anglo-Saxons. The formation of the British Empire and its expansion led to the widespread English language in Asia, Africa, North America and Australia. As a result, the Metropolitan language became the main communication language in the English colonies, and after independence it became State (USA, Canada, Australia, New Zealand) and official (India, Nigeria, Singapore). Being one of the 6 Official Languages of the UN, it is studied as a foreign language in educational institutions of many countries in the modern time [1, 2, s. 12-14].

Despite the dozens of varieties of English, the American (American English) version, which appeared on the territory of the United States, is one of the most widespread. More than 80 per cent of the population in this country knows the American version of the British language as its native language. Although the American version of the British language is not defined as the official language in the US Federal Constitution, it acts with features and standards reinforced in the lexical sphere, the media and the education system. The growing political and economic power of the United States after World War II also had a significant impact on the expansion of the American version of the British language [3]. Currently, this language version has become one of the main topics of scientific research in the field of linguistics, philology and other similar spheres. It should also be emphasized that the American version of the British language paved the way for the creation of thousands of words and expressions, took its place in the general language of English and the world lexicon. “Okay”, “teenager”, “hitchhike”, “landslide” and other words can be shown in this row. The impact of differences in the life and life of colonists in the United States and Great Britain on this language was not significant either. The role of Nature, Climate, Environment and lifestyle should also be appreciated here.

There is no officially confirmed language accent in the United States. However, most speakers of national media and, first of all, the CNN channel use the dialect “general American accent”. Here, the main accent of “mid Pppestern” has been guided. It should also be noted that this accent is inherent in a very small part of the U.S. population, especially in Nebraska, Iowa, and Illinois. But now all Americans easily understand and speak about it.

As for the current state of the American version of the British language, we can say that there are some hypotheses in this area. A number of researchers perceive it as an independent language, others-as an English variant. The founder of American spelling, American and British lexicographer, linguist Noah Pondebster treats him as an independent language. He also tried to justify this in his work “the American Dictionary of English” written in 1828 [4]. This position was expressed by a Scottish-born English philologist, one of the authors of the “American English Dictionary” Sir

Alexander Craigie, American linguist Raven ioor McDavid Jr. and others also confirm [5]. The second is the American linguist Leonard Bloomfield, one of the creators of the descriptive direction of structural linguistics, and other American linguists Edward Sapir and Charles Francis Hockett. There is also another group of “third parties” that accept American English as a regional dialect [5, 6].

A number of researchers [2] have shown that the accent or dialect in the US on the person contains significantly less data in itself than in the UK. In Great Britain, a dialect speaker is viewed as a person with a low social environment or a low education. It is difficult to perceive this reality in the US environment. That is, a person's speech in the American version of the British language makes it difficult to express his social background. On the other hand, the American version of the British language is distinguished by its faster pace [7, 8].

One of the main characteristic features of the American language array is associated with the emphasis on a number of letters and, in particular, the pronunciation of the letter “R”. Thus, in British English words like “port”, “more”, “dinner” the letter “R” is not pronounced at all. Another trend is related to the clear pronunciation of individual syllables in American English. Unlike them, the Britons “absorb” such syllables in a number of similar words [8].

Despite all these differences, an analysis of facts and theoretical knowledge shows that the emergence and formation of the American version of the British language was not an accidental and chaotic process. The reality is that the life of the colonialists had a huge impact on American English. These processes were further deepened by the growing migration trends at the later historical stage. Thus, the language of the English-speaking migrants in America has been developed due to historical conditions, adapted to the existing living environment and new life realities. On the other hand, the formation of this independent language was also reflected in the purposeful policy of the newly formed US state. Thus, the original British words were modified and acquired a fundamentally new meaning. Another point here was that the British acharism, which had long been out of use, gained a new breath and actively entered the speech circulation in the United States.

Thus, the analysis shows that the American version of the British language has specific features. It was formed and developed as a result of colonization and expansion. This development is still ongoing and is one of the languages of millions of US states and people, as well as audiences of millions of people.

Keywords: American English, English, linguistics, accent.

CLINICAL AND MORPHOLOGICAL PATTERNS OF ENDOCRINE-CELL CARCINOMA OF UTERI

Qurbanova R.Sh.¹, Asadova Sh.Sh., Vahabova Sh.B².

¹Department of oncologic of AMU.

²Department of obstetrics and gynecology I of AMU

The relevance of the problem. The endocrine-cell carcinoma of corpus uteri and of the cervix uteri remains insufficiently studied, from clinical and prognosis point of view insignificant group of malignant epithelial organ tumors.

The purpose of the study. Taking into consideration all stated above, as the goal of current investigation has been appeared complex statistic, clinic, laboratory-instrumental and morphological

study of this cancer with comparative analysis of results in different types of treatment, and also including progression and prognosis of the process.

Material and methods. 405 cases of endocrine cell carcinoma of corpus uteri were identified within 2016- 2021. Complaints, anamnesis and clinical stages of the process approximately didn't differ from the analogous groups of comparison of patient by the moment of appeal for the specialized aid.

The obtained results and their discussion. It was determined that the frequency of counteracting of the endocrine cell carcinoma of corpus uteri is 26,1%, but the cancer of cervix uteri 12,7% from total number patients, respectively. It was proved that there exists the direct correlation between the frequency of endocrine cell carcinoma of corpus uteri and anatomical section of organ. In 56,0% of cases primary tumor origin is situated in lower segment of corpus, cervix or proximal part of cervical canal. "Carcinoids" and "Small cell homomorphous solid squamous cell and glandular carcinoids" were encountered most frequently among histotypes and the versions. Morphologically in tumor tissue were revealed mono and double specialized apudocytes, producing oligopeptides and amines with paraendocrine effects. Proceeding from secretory status of the endocrine tumor component were distinguished following clinical-morphological subgroups of endocrine cell carcinoma of corpus uteri: 1) with prevailing secretion of peptides (excluding the somatostatin); 2) with prevailing secretion of amines and somatostatin; 3) with similar secretion of peptides and amines. It was proved that, there is direct close correlation between prevailing hormonal status and clinical progression of endocrine-cell carcinoma of corpus uteri. Despite of somatostatin predominant secretion of oligopeptides by the tumor accelerates clinical progression, and brings to early and multidirectional metastases. On the contrary, with prevailing secretion of amines (serotonin, melatonin) and somatostatin the process doesn't improving, and metastases, also, recurrences after radical therapy isn't seen. It was revealed, that when choosing the tactic of radical treatment, side by side with the other factors, must be taken into consideration the hormonal status of endocrine-cell carcinoma of corpus uteri. High prevalence of secretion of oligopeptides in endocrine-cell carcinoma of corpus uteri can be useful in direct indication for choosing of complex or combinative treatment with necessary use radical surgical operation.

Keywords: distinguished following clinical-morphological subgroups.

TETHERED CORD SYNDROME-CASE PRESENTATION

**Danilo Nonkulovski¹, Filip Duma¹, Aspazija Sofijanovska¹, Ilija Kirovski¹, Ivona Jovanovska¹,
Tafije Daci Rexhepi¹, Tanja Ignatovska¹, Milkica Pasoska²**

¹PHI University Clinic for Pediatric Diseases, Department of Neurology, Skopje, R.N.Macedonia.

²PHI Institut for Radiology, Skopje, R.N.Macedonia.

ABSTRACT

Introduction: Tethered cord is a term for several different conditions. Common to all conditions of the tethered cord is that the movement of the spinal cord is limited at its base. During daily activities, the spinal cord can not move up and down inside the spinal canal, retreating against the restriction. Withdrawal of the spinal cord if minimal is unlikely to cause damage. In severe cases, the pressure can permanently injure the spinal cord.

This functional disorder can be congenital (present at birth, the result of developmental malformations) or it can be acquired (arise later in life). Congenital attachment is usually detected in

childhood, but not always. In some cases, congenital malformation is not detected, or properly diagnosed, until adulthood. Tethered Cord Sy is relatively rare in adults.

Methods and materials: We present a 2-year-old child, who has frequent urinary tract infections since infancy. Examined by a neurologist from our Clinic at 2 years of age with the presence of spasticity of the lower extremities and pes equinovarus on the right leg.

Results: Contrast-enhanced magnetic resonance imaging (MRI) diagnosis and consultation with a neurosurgeon are recommended.

Conclusion: The most common symptoms of this disease in children are lesions of the lower back, fatty tumors of the lower back, skin discoloration of the lower back, back pain, worsened by activity and relieved with rest, leg pain, especially in the back of legs, leg numbness, difficulty walking, deformities of the legs, scoliosis of the spine. If tethered cord sy is later diagnosed it can lead to loss of bladder and colon control. MRI is used for diagnosis. Early surgery is recommended in children to prevent further neurological deterioration.

Keywords: Tethered cord, spinal cord, medulla spinalis.

ОЧЕРК ИСТОРИИ СТАНОВЛЕНИЯ И РАЗВИТИЯ ПСИХИАТРИИ В АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ РЕСПУБЛИКЕ.

Б.М.Асадов, Н.Н.Эльдарова, Х.А.Абдуллаев

Кафедра психиатрии АМУ.

Представляет большой интерес история становления и развития в Азербайджане одной из важнейшей области клинической медицины - психиатрии.

К концу XIX века быстро развивающаяся промышленность в Баку привела к большому росту населения города и это, в свою очередь, выдвинуло необходимость организации различных форм медицинского обслуживания. Было открыто три городских больниц - Михайловская (названа в честь Наместника Кавказа), Черногородская больница съезда Бакинских нефтепромышленников и Балаханская промысловая лечебница.

Если не считать психиатрического отделения Тбилисской городской больницы, которая по данным М.Ф.Цоцория, была открыта в 1869 году, то первой самостоятельной психиатрической больницей с врачебным штатом в Закавказье был Бакинский дом призрения душевнобольных, который был открыт в 1892 году.

Следует отметить, что изначально приют для душевнобольных находился при ночлежном приюте в доме Гаджи Бабы Ашурова с платою 1000 руб. в год и содержался на средства частных благотворителей. Приютом и ночлежным домом заведовала местная полиция.

В приюте для душевнобольных помещалось до десяти больных, ночлежный же приют был устроен на 70 коек.

В 1887 году бывший губернатор г.Баку, генерал-майор барон Гибш фон Гросталь Огюст (Юстин) Казимирович (служил губернатором в 1882-1888 гг.) просил городского голову принять приют в своё полное заведование, но в то время городской голова не смог внести этот вопрос в Думу, не имея сведений о ежегодных средствах и расходах потребных ежегодно на содержание означенного учреждения.

Ключевые слова: психиатрия в Азербайджане, психически больные, психиатрические больницы, реформы, становление и развитие.

HIV/AIDS WITHIN THE SCOPE OF SAFE MOTHERHOOD AND THE NURSE'S ROLE

¹Emine Gök, ²Duygu Güleç Şatır

¹Specialist Nurse Faculty of Health Sciences, Tepecik Training and Research Hospital, İzmir, Turkey.

²Dr. Lecturer Ege University, Faculty of Nursing, Department of Women's Health and Diseases Nursing, İzmir, Turkey.

ABSTRACT

Safe motherhood is the provision of safe and healthy care needs of all women during pregnancy, childbirth and postnatal period. In the case of non-intervention, the rate of HIV transmission to her child during pregnancy, childbirth and breastfeeding of a mother living with HIV is between 15% and 45%. To reduce maternal and infant mortality, prenatal, natal and postnatal care for HIV-infected women offers the opportunity to protect the lives of mothers and their babies by optimizing HIV/AIDS management. Preventing the vertical transmission of the HIV infection to the infant during pregnancy can be achieved by employing HIV/AIDS care and management in accordance with the guidelines during the antenatal, prenatal and postnatal periods. Pregnancy may increase the susceptibility to AIDS in women with symptomatic HIV findings. Therefore, providing maternal and fetal health protection and consultancy services fully, diagnosis and treatment during early periods will bring primary responsibility to nurses who play a key role in the timely initiation of antiretroviral drug administrations. Timely and effective approaches will facilitate the process management of the HIV/AIDS infection for pregnant women who are fragile and need support.

Keywords: Pregnancy, childbirth, HIV, AIDS, nurse.

MULTIMODAL FUSION ANALYSIS OF MEDICAL IMAGES BY DISCRETE WAVELET TRANSFORMATION

Aynur Jabiyeva

Azerbaijan State Oil and Industry University, Azerbaijan

ABSTRACT

Medical image fusion is the development of registry and fusion of different parts of one or more imaging modalities in order to improve image value and reduce uncertainty and concern, to improve the applicability of the medical image for clinical opinion or the evaluation of medical care difficulties. Multimodal medical image fusion algorithms and devices have achieved a remarkable result in improving the veracity of clinical decision support in medical images. The main objective is to improve the understanding of medical images using Discrete Wavelet Transform technology. DWT mainly uses blending rules involving the average pixel. Discrete wavelet transform has been implemented using fusion technology for medical image fusion.

Fusion Power is calculated based on PSNR, MSE, and Total Progression Moment. The result demonstrates the success of the fusion scheme on wavelet transform imaging (MRI) and positron production tomography (PET). Other variants of MRI (magnetic resonance imaging) and PET (positron emission tomography) performed for medical diagnosis.

Keywords: Multimodal fusion of medical images, fusion rules, magnetic signs, PET.

«ÜZEYİR ÖMRÜ» BƏDII-SƏNƏDLİ FILMİNDƏ SƏNƏDLİLİK ELEMENTLƏRİ

Aidə Mütəllimova

Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti, Magistr 2-ci kurs, ssenarist.

“Üzeyir ömrü” — iki seriyalı bədii televiziya filmi. Keçmiş SSRİ Mərkəzi Televiziyasının sifarişli ilə çəkilmişdir. Ssenari müəllifi və quruluşçu rej. Anar, operator Zaur Məhərrəmov, rəssam Rafis İsmayılovdur. Film Hacıbəyovun ömür yolunun müxtəlif mərhələlərini əhatə edir, eləcə də, onun əsərlərini (“Leyli və Məcnun”, “Koroğlu”, “Əsli və Kərəm”, “Arşın mal alan”, “Ər və arvad”, “0 olmasın, bu olsun”) ekranda canlandırır. Hacıbəyovun uşaqlığını Yalçın Əfəndiyev, yetkin və yaşlı çağlarını Hüseynağa Atakişiyev ifa edir. Filmdə Hacıbəyovun müasirlərinin, sənət dostlarının — X. Natəvan (Nəcibə Məlikova), H. Zərdabi (Əli Zeynalov), Ə. Haqverdiyev (R. Rüstəmzadə), H. Ərəblinski (Mikayıl Kərimov), H. Sarabski (Mikayıl Mirzə), Q. Pirimov (Ramiz Quliyev), M. Maqomayev (Məmməd Məmmədov), Z. Hacıbəyov (Yaşar Nuri), Ş. Məmmədova (Maya İsgəndərova), Məleykə xanım (Həmidə Öməröva) və başqalarının obrazları yaradılmışdır. Tamaşaçılar ekranda H. Sarabskini, Bülbülü, Ş. Məmmədovanı, R. Behbudovu, Z. Xanlarovanı, M. Maqomayevi (nəvə) görür və dinləyirlər. Filmə daxil edilmiş Aparıcı surəti (Tofiq Mirzəyev) onu bədii-sənədli araşdırma, tele-esse janrının nümunəsi kimi qiymətləndirməyə imkan verir. Film dəfələrlə Rusiya və Azərbaycan Televiziyaları ilə nümayiş etdirilmiş, haqqında çoxlu resenziyalar dərc olunmuşdur. Rejissor yüksək inkişaf etmiş kinotexnikadan bacarıqla bəhrələnib. 1945-ci ildə lentə alınan filmin ilk variantı kinotexnika ilə əlaqədar əsasən interyerlərdə lentə alınmışdı. Bu variant həm rəngli, həm də genişekranlı idi. Novatorluğu ilə səciyyələnən sənətkarın rejissurasında aktyor oyunu, dövrün təcəssümü, müxtəlif bədii tapıntılar diqqəti cəlb edir. Rejissor qayəsinin ifadəsinə çevrilən dolğun təsvirlər bədii fikrin açılmasında xüsusi rol oynayır.

Tofiq Tağızadənin quruluşunda səhnələr ekran kompozisiyası baxımından bitkinliyi seçilir. Filmdə rejissor Üzeyir Hacıbəylinin nəfəsini qorumağa çalışır.

Tarixi obrazlarla aktyorların zahiri görünüşünün son dərəcə oxşar olması bioqrafik janrın estetikası çərçivəsindədir. Üzeyir Hacıbəyli haqqında bir neçə sənədli film də çəkilib. Bu filmlərin hər birində Üzeyir bəyin canlı obrazı ilə qarşılaşmaq mümkündür. Onlarda dahi sənətkarın həyat və yaradıcılıq yolunun ən qiymətli anları əbədiləşdirilib.

Üzeyir Hacıbəyov haqqında çəkilmiş “Üzeyir ömrü” adlı film, Üzeyir şəxsiyyətinə, sənətkarlığına qoyulmuş bir bədii heykəldir. Film Üzeyir Hacıbəylinin uşaqlıq çağlarından olan epizodlarla başlayır. Filmin rejissoru Üzeyir Hacıbəyli böyüklüyünü uğurla verə bilib. Çox şübhəsiz ki, hər hansı bir rejissor çəkəcəyi filmin ssenarisinə istinad edir. Amma, filmin harada hansı məkanda çəkilməsi də, əsas şərtlərdəndir. Filmin ilkin epizodları Şuşada çəkilsə də, onun yetkinlik çağı Bakı mühiti ilə bağlıdır. Bu filmdə rolların da uğurla bölünməsi, dahi bir sənətkarın ömür yoluna işıq salan filmin yüksək səviyyədə alınmasına Üzeyir Hacıbəylinin bir sənətkar kimi sənət aminə hər cür fədakarlığı göz önündə canlanır. Çoxşaxəli ömür həyat yolu keçən, Üzeyir Hacıbəylinin haqqında çəkilən bu Üzeyir ömrü adlı film sənətkar sənətinə verilən bədii bir görüntü olmaqla qalmayıb, böyük bəstəkarın lentlərdə əbədiləşən heykəlidir. Təbii ki, bir məqalə həcmində böyük düha sahibi Üzeyir Hacıbəylinin həyat yolu, istərsə də, ona həsr olunmuş film haqqında geniş danışmaq imkanı yoxdur. 1920-ci ildən şərqdə qurulan ilk müstəqil respublikada sonrakı 70 illik sovet dövründə SSRİ adlı məkanda yaşayan xalqların içərisində Azərbaycan adlı məkanda da, onlarca dünya miqyaslı böyük sənətkarlar yetişdilər. Təkcə musiqi sahəsində millətimizi bəşəriyyətə tanıtdıran sənətkarlar Üzeyir

Hacıbəyli məktəbinin yetirdiyi sənətkarlardı desək, fikrimizi daha dəqiq çatdırmış olarıq. Bəstəkarlıq sahəsində Fikrət Əmirov, Qara Qarayev, Arif Məlikov, Müslüm Maqomayev, Niyazi kimi bəstəkarlar və rejissorlar Üzeyir xeyirxahlığını, böyüklüyünü, üstadlığını öz söhbət və xatirələrində səmimiyyətlə göstərmiş, Üzeyir Hacıbəyli adını hörmətlə, ehtiramla anmışlar. Belə yanaşmanın başqa bir adı da qədirşünaslıqdır. Üzeyir Hacıbəyli ilə eyni yolun yolçusu, eyni sənətin təmsilçiləri bu böyük sənətkarı qiymətləndirməklə, öz şəxsiyyətlərinin, insanlıqlarının ucalığını təsdiqləyən amildir.

Dahi bəstəkar Üzeyir Hacıbəyliyə həsr olunan “Üzeyir ömrü” və ya “Uzun ömrün akkordları” bədii filmində sənədli film elementlərindən böyük ustalıqla istifadə olunmuşdur. Üzeyir Hacıbəylinin əsərləri, tamaşaları, həyat yolu ilə bağlı olan bir çox real faktlar bunun aydın sübutudur.

Açar sözlər: Dahi bəstəkar, millətimizi bəşəriyyətə tanıtdıran sənətkarlar.

THE PECULIARITIES OF REMDESIVIR AND ITS OUTLOOKS FOR THE TREATMENT OF COVID-19 DISEASE

Nodar Sulashvili¹, Luiza Gabunia², Nana Gorgaslidze³

¹MD, PhD, Doctor of Theoretical Medicine in Pharmaceutical and Pharmacological Sciences, Associate Professor of Alte University, International School of Medicine, Division of Pharmacology, Tbilisi, Georgia; Invited Professor of Tbilisi State Medical University, Georgia.

²MD, PhD, Doctor of Medical Sciences, Professor, Director of the Scientific Research-Skills Center at Tbilisi State Medical University, Professor of the Department of Medical Pharmacology at Tbilisi State Medical University, Georgia.

³MD, PhD, Doctor of Pharmaceutical Sciences, Professor of Tbilisi State Medical University, Faculty of Pharmacy, Head of The Department of Social and Clinical Pharmacy, Georgia.

ABSTRACT

The aim of the study was to investigate and analyze the properties of remdesivir and its outlook in the treatment of COVID-19 disease. The antiviral remdesivir, a nucleotide analog prodrug, has a broad spectrum of activity against viruses of several families. After showing its strong antiviral activity against coronaviruses in preclinical studies, remdesivir has emerged as a drug candidate for the treatment of 2019's novel coronavirus disease (COVID-19) caused by the acute respiratory syndrome 2 (SARS-CoV-2) coronavirus infection now a worldwide pandemic. The use of remdesivir to treat COVID-19 began in early 2020 and has shown promising results so far. In 2020, many countries have conditionally approved the use of remdesivir in patients with severe COVID-19. This was followed by a rapid series of conditional approvals across countries / regions. Briefly, remdesivir has been shown to inhibit the coronavirus and improve lung function for prophylactic and therapeutic purposes (early infection) based on in vitro and in vivo data. However, data on COVID-19 patients remained limited.

The global pandemic of the 2019 novel coronavirus disease (COVID-19) caused by the acute respiratory syndrome coronavirus 2 (SARS-CoV-2) has created an urgent need for effective antiviral drugs. Remdesivir (formerly GS-5734) is a prodrug of a nucleoside analogue that is currently being investigated in clinical trials for COVID-19. Its unique structural features enable the intracellular delivery of high concentrations of the active triphosphate metabolite and avoid re-inhibiting efficiently viral RNA synthesis. In preclinical models, remdesivir has shown strong antiviral activity against a variety of human and zoonotic β -coronaviruses, including SARS-CoV-2. This article critically evaluates the available data on remdesivir, focusing on microbiology, biochemistry,

pharmacology, pharmacokinetics and in vitro anticoronaviral activity, as well as on clinical experience and ongoing advances in COVID-19 clinical trials.

Keywords: Remdesivir, coronavirus, pharmacology, Covid-19, disease, treatment, outlooks.

PROSPECTS FOR INVESTMENTS IN THE ENERGY INDEPENDENCE OF THE NATIONAL ECONOMY OF UKRAINE DURING THE RECOVERY PERIOD

Liana Ptashchenko

Doctor of Economics, professor, National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic», Ukraine.

Today, there are global changes in social, political and economic relations all over the world. The reason for these changes is the war in Ukraine, which is fighting for its own independence and European traditions against the "second" army of the Russian horde in the world. These changes relate to the global paradigm of human coexistence on basis of the concern, commonwealth, and mutual assistance. The war continues, but regardless of the military situation, Ukrainians are not only successfully fighting against the aggressor, but also actively trying to promote their entry into the European community, rebuilding (where possible) destroyed infrastructure, developing, in addition to a powerful volunteer movement, business, education, science, improve public administration. The President of Ukraine, Volodymyr Zelenskyi, and his Office are forming a Plan for the reconstruction of the national economy, which was brutally destroyed by the Russian occupiers.

Specialists of the Kyiv Institute of Economics are constantly monitoring the damage caused to Ukraine by the Russian invaders, violating all the rules of warfare and behaving like terrorists. According to these data, as of March 17, 2022, they amounted to 1.8 trillion hryvnias or 62.6 billion dollars, and already at the end of May the amount of losses exceeded 3.1 trillion hryvnias or \$105.5 billion. This is evidenced by the analysis carried out within the "Russia will pay" project by the KSE Institute team (an analytical division of the Kyiv School of Economics) and volunteers from partner organizations, in particular, from the Center for Economic Strategy and "Prozorro. Sales". The dynamics of the consequences of such destructions are summarized in Table 1 [1].

Keywords: Center for Economic Strategy and "Prozorro, Kyiv School of Economics.

THE SPECIFICITIES AND PHARMACOLOGICAL ACTION OF GEOMIN FORTE FOR THE COVID-19 PANDEMIC THERAPY

Marina Giorgobiani¹, Nana Gorgaslidze², Nodar Sulashvili³

¹MD, PhD, Doctor of Medical Sciences, Professor, Faculty of Public Health; Department of Hygiene and Medical Ecology, Georgia,

²MD, PhD, Doctor of Pharmaceutical Sciences, Professor, Faculty of Pharmacy, Head of The Department of Social and Clinical Pharmacy, Georgia,

³MD, PhD, Doctor of Theoretical Medicine in Pharmaceutical and Pharmacological Sciences, Associate Professor, Alti University, International School of Medicine, Division of Pharmacology, Tbilisi, Georgia; Invited Professor of Tbilisi State Medical University, Georgia,

^{1,2,3}Tbilisi State Medical University.

ABSTRACT

The aim of the research was to study and analyze the specificities and pharmacological action of Geomin forte for the covid-pandemic therapy. Antioxidants are substances that the human body constantly needs in order to maintain it in a normal state, which means maintaining the necessary balance between free oxidative radicals and antioxidant forces, the role of which is played by antioxidants. Vitamin E increases the body's nonspecific resistance, and by activating the synthesis of cytokines, tocopherol stimulates its own anti-inflammatory activity. The effect of vitamin E is to stimulate the reproduction of immune cells, systems that need to quickly multiply when they meet the source of a possible disease. In the body, this process is called mitogenesis. The pharmacodynamic effects of tocopherol are synergistic when combined with vitamins C and A. Retinol provides formation of immune (protective) cells, lining respiratory tract and gastrointestinal tract, serving as a natural barrier to infection. Medicine will enhance possibilities of adaptation of the organism to the changed environment, because, in many cases, it is very difficult to protect the population from the impact of the negative factor (including ionizing radiation, natural disasters, etc.) According the study results we think that Geomin Forte will help to consider the diversity of symptoms of postcoid syndrome, and it will be quite flexible and creative to use it in the period of postcovid rehabilitation.

Keywords: Specificities, pharmacological, Geomin Forte, covid-19 pandemic, therapy.

ЦИФРОВАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ: ЗНАЧЕНИЕ И ПОЛИТИКА ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА

Лариса Такаландзе

Профессор, Сухумский Государственный Университет, (Грузия)

Цифровая трансформация: значение и политика Европейского Союза

В настоящее время технологии, связанные с цифровой трансформацией, мощным драйвером которого в 2020 году стала пандемия, заставляют Бизнес компании использовать новые возможности для роста и развития с применением новейших технологий. Цифровая трансформация во многом меняет способ ведения бизнеса. Со стороны Бизнес-структур (да и рынка труда в целом) – растет спрос к специалистам, которые наряду с профессионализмом, владеют цифровыми компетенциями и умением адаптироваться к быстроменяющимся, порой непредсказуемым, условиям работы. Это, в свою очередь, ставит новые условия перед Системой Образования, которая особенно подвержена воздействию глобальных вызовов (технологических, экологических, экономических и и т.д.), и приводят к необходимости пересмотра существующих образовательных парадигм. Прогресс цифровых технологий и быстроменяющиеся условия рынка требуют инновационных решений от руководителей и научно-педагогического общества, и определяет необходимость изменения образовательных методик и их адаптации к формату дистанционного обучения.

Вслед за Бизнесом предъявляет новые запросы к Образованию Корпоративная социальная ответственность (КСО) - цифровая трансформация породило новое направление, меняющее отношение работника к технологиям, а также формирующее необходимость этического использования новых технологий - Corporate Digital Responsibility (CDR). Еще один глобальный вызов современности - проблема изменения климата и ухудшение состояния (деградацией) окружающей среды, которая создает угрозу не только Европе, но и всему миру. Стратегия Евросоюза – “зеленая сделка” (EU Green Deal) ставит целью создать более ресурсоэффективную, экологичную и конкурентоспособную экономику. Речь идет о

необходимости формирования экологической культуры, зеленых навыков (Green Skills) и повышения уровня осведомленности общества. Важную роль в решении этих проблем призвана сыграть хорошо продуманная стратегия КСО.

Подготовка конкурентоспособных специалистов для рынка труда - главная задача Образования. А это невозможно, не имея связи с рынком труда,. Поэтому большое значение имеет взаимодействие образовательных учреждений и организаций. И хотя формы сотрудничества ВУЗ-ов и бизнеса в странах EU в настоящее время весьма разнообразны (Bonn Declaration “University-Enterprise cooperation: building on new challenges from past experiences”), но с учетом глобальных вызовов возникла необходимость их непрерывной модификации, вывода на новый уровень.

Для решения всех этих задач потребуются усилия не только работодателей и Высшего Образования, но и профессионально-технического обучения и образования (**Vocational Education and Training (VET)**). Ведь сталкиваясь с новшествами, человеку каждый раз приходится возобновлять профессиональную подготовку. Подобная необходимость приобретает все большую актуальность - в настоящее время каждому человеку необходимо обучаться и развиваться на протяжении всей жизни для сохранения и повышения конкурентоспособности (В Стратегии Евросоюза Europe 2020 в качестве ключевых вызовов для систем образования стран Европы были названы: старение населения, и дефицит навыков в трудовой деятельности, а также рост глобальной конкуренции и высокий уровень безработицы). Никак не оспаривая актуальность Высшего образования, это предопределяет важность развития непрерывной системы образования на протяжении всей жизни человека. А здесь свой неоценимый вклад вносит профессионально-технического обучения и образования (**VET**). Развитие системы непрерывного профессионально-технического обучения и образования создает механизмы включения работодателей в выработку образовательной политики, стандартов качества профессионального образования, позволяет более полно учитывать быстро меняющиеся потребности рынка труда.

Резюмируя вышесказанное, можно сказать, что HE and VET предоставляют на рынке труда результаты своей деятельности – специалистов, потребителями которых являются организации различных отраслей экономики. Поэтому они заинтересованы в изучении целевого рынка труда. Это позволит им определить основные стандарты качества образования, а также тенденции изменения спроса на тех или иных специалистов. Наличие перспективы трудоустройства после окончания Высшего Образования или профессионально-технического обучения и образования (**VET**) является важным мотивом при выборе индивидом образовательных программ. Тесная взаимосвязь между Высшим Образованием или профессионально-техническим обучением и образованием (**VET**) и работодателями является объективной необходимостью их эффективного функционирования в рыночных условиях.

Слдует заметить также, что ряд проблем: доступ к качественному образованию, усиление конкуренции образовательных систем, адекватность образования требованиям современности и пересмотра содержания образования и т. д. характерны как для развивающихся, так и для развитых стран.

Таким образом, традиционная модель образования, направленная лишь на получение знаний, безнадежно устарела. Необходима трансформация самой парадигмы образования и пересмотр существующих подходов и моделей обучения, направленных на развитие навыков общей

цифровой грамотности, формирования экологической культуры, получение новых знаний и квалификационных компетенций в сфере зеленых технологий и устойчивого развития. Именно исходя из всего вышеизложенного, поиск инновационных решений для новых вызовов, возникших сегодня перед традиционными институтами образования, привел нас к построению эффективного взаимодействия Высшего Образования, профессионально-технического обучения и образования и Бизнес компании (работодателей); Взаимодействие ними позволит повысить синергетический эффект от взаимодействия участников и релевантность образования.

VƏZİYYƏT KOMEDİYASI VƏ ONUN ÜMUMİ XÜSUSİYYƏTLƏRİ

Günay Abuşova

Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti, Magistr 2-ci kurs, ssenarist.

Vəziyyət komediyası kinokomediyanın alt janrlarından biri olub, tərcüməsi ingilis dilində “situation comedy” sözüdür. Mənşəyini İngilis kanalı BBC -dən alan bu janr ilk dəfə 1946-cı ildə meydana çıxmışdır. Lakin İngiltərədə meydana çıxmağına baxmayaraq, janrın inkişafı Amerikanın adı ilə bağlıdır. Belə ki, 1946-cı ildən sonra “sitkom”lar bir çox rejissorların diqqətini cəlb etmişdir ki, onların ilki Vilyam Aşer olmuşdur.

Vəziyyət komediyasına aid filmləri, digərlərindən fərqləndirən bir neçə xarakterik xüsusiyyət mövcuddur:

1. Bu növ filmlər real məkanlarda deyil, dekorlar vasitəsilə qurulmuş məkanlarda çəkilir. Dekorlar vasitəsilə qurulan studiyalarda isti bir məkan yaratmaq, tamaşaçını özünə cəlb etmətin ən əsas yollarında biri hesab olunur.
2. Adından da göründüyü kimi vəziyyət komediyası filmlərində “vəziyyət” həmişə ön plandadır. Belə ki, bu janr filmlərdə həmişə bir vəziyyət (situasiya) mövcuddur və bu vəziyyətə uyğun nəticə həlli tapmaq filmin əsas süjet xəttini təşkil edir.
3. Sitkomlarda əsasən mövcud “vəziyyət” orta sinif üçün xarakterikdir. Buna səbəb izləyicinin böyük bir hissəsinin orta sinifdən olan insanlardan ibarət olmasıdır.
4. Zaman-zaman arxa fonda eşidilən gülüş səsi, vəziyyət komediyasında çəkilən filmlərin digər xarakterik xüsusiyyətidir.
5. Xüsusiyyətlərinə görə teatra ən çox yaxın olan komediya film janrı hesab olunur.

Bundan əlavə vəziyyət komediyası filmləri üçün bir neçə xüsusiyyət xarakterikdir ki, onları bu şəkildə sıralamaq olar:

1. Vaxt məhdudiyəti: bu tip filmlər adətən yarım saat davam edir.
2. Məkan məhdudiyəti.
3. Personajların azlıq təşkil etməsi.
4. Dəyişkən vəziyyət
5. Mövcud daxili qaydalar və s.

Azərbaycanda isə vəziyyət komediyalarının çəkilməsi son 10 illiyə aiddir. Bu zaman qədər isə özündə vəziyyət komediyası filmi xüsusiyyətlərini daşıyan bir neçə kinokomediya olsa da, sırf sitkomlara ümumiyyətlə müraciət olunmayıb.

Azərbaycanda vəziyyət komediyası janrında çəkilən filmlər üçün bir neçə xüsusiyyət xarakterikdir:

1. Bu janrdakı çəkilən filmlərin demək olar ki hamısında çəkilən aktyorlar eynilik təşkil edir. Bəzən eyni bir aktyorun eyni anda bir neçə serialda rol almasını müşahidə etmək mümkündür.

2. Eyni hal filmlərin rejissorları və ssenari müəllifləri üçün də xarakterikdir. Eyni “əldən” çıxan mövzular bir zaman sonra təkrarçılığın yaşanmasına gətirib çıxardır.

3. Bəzi istisnaları çıxmaq şərti ilə demək olar ki, bütün vəziyyət komediyalarında düşündürücülükdən uzaq, bayağı gülüş ön plandadır.

-2015-ci ildə çəkilmiş “Oğlan evi” və 2016-cı ildə çəkilmiş “Oğlan evi 2” kinokomediyaları Sosial mövzuya toxunması baxımından film dövrünün çəkilən digər kommersiya xarakterli kinokomediyalarından fərqlənir.

4. Bundan əlavə çəkilən vəziyyət komediyası filmlər üçün bir neçə mövzu xarakterikdir:

- Ailə mövzulu komediya
- Drammatik mövzulu komediya
- Hərəkət komediyası

Azərbaycanda isə sitkom janrında çəkilən filmlərin demək olar ki, hamısı ailə mövzulu komediyalarıdır. Bu komediyalarda da əsas süjet xəttinə daxil olan hadisələr mətbəx və evin qonaq otağı arasında cərəyan edir.

5. Vəziyyət komediyası filmləri üçün xarakterik olan bir digər cəhət vaxt dilimidir. Belə ki, bu janrda filmlər ən çox 30 dəqiqə davam edir. Azərbaycanda isə bu vəziyyət fərqlidir. Ölkədə çəkilən demək olar ki, bütün sitkomlarda zaman ən az 40, ən çox 60 dəqiqə aralığındadır. Bu əlbətdə ki, daha çox reklam, daha çox gəlir qayğısından irəli gəlir.

6. Bu janrda çəkilən filmlər daha çox xarici ölkələrdə çəkilmiş sitkomların Azərbaycan tamaşaçısına tətbiq edilmiş və nisbətən aşağı keyfiyyətli variantlarıdır.

Məsələn: “Ər və arvad”, “Aramızda qalsın” və s.

Qeyd: bu xüsusiyyət yalnız ölkəmiz üçün deyil, bir çox ölkələr üçün xarakterikdir.

Nəticə etibarilə Azərbaycanda çəkilən vəziyyət komediyası janrında olan filmlər əsasən məişət mövzulu, daha çox qohumluq əlaqələrinin ön planda olduğu, dərin düşüncə və qayğılardan uzaq, heç bir sosial mesajı olmayan, orta statistik azərbaycan tamaşaçısının zövqünü oxşamağa və daha çox reyting toplayaraq, gəlir gətirməyə hesablanmış, vulqar sözlərin çox istifadə olunduğu aşağı büdcəli filmlərdir. Zənnimcə bu janrda olan filmləri rejissor üçün maraqlı edən də məhz bu xüsusiyyətlərdir.

Açar sözlər: vəziyyət komediyası janrı, məişət mövzulu filmlər.

POLYPEPTIDE THERAPY FOR EPILEPSY

Ulkar Asadova

Assistant of the department of "neurology and neurophysiology" of the Azerbaijan State Institute for Advanced Training of Doctors named after A. Aliyev, neurologist-epileptologist, PhD in medicine, a member of the Azerbaijan Antiepileptic League and the Azerbaijan branch of the World Federation of Neurology.

ABSTRACT

Goal: Investigate the role of cortexin in stopping and achieving remission of seizures in epilepsy.

Material and methods: 47 patients with various forms of epilepsy were examined at the reception of a neurologist of the polyclinic department of the United City Hospital No. 7 during 2020-2021. To assess the psycho-emotional status, the Ziqmond scale was used. As a means of increasing stress resistance, cortexin was used. Statistical calculations of qualitative parameters were carried out using the Fisher criterion. The results are presented at the level of reliable significance $p < 0.05$.

Results and discussion: Psycho-emotional status, determined by the Ziqmond scale before treatment with cortexin, was rated low in all patients (6.91 ± 0.13 ; $m = 4$, $M = 11$), and in female

patients statistically significantly lower (8.05 ± 0.32 ; $m = 6$, $M = 13$) than in male (8.83 ± 0.21 ; $m = 5$, $M = 12$), ($p = 0.046$). During the study period (1 year), in 36 patients (31 cases from the group taking cortexin and 5 cases from the placebo group), seizures did not recur. The study proved a fairly high (83.78%) effectiveness of cortexin in improving the mental and emotional states of patients with epilepsy didn't repeat themselves.

Conclusions: The inclusion of cortexin in the interictal period in the treatment regimen allows you to achieve a thymoleptic effect and prolong the remission of epileptic seizures.

Keywords: polypeptide therapy, psycho-emotional status, cortexin, neuropeptides, epilepsy.

АЛЬТЕРНАТИВНАЯ ЭНЕРГЕТИКА РЕСУРСОВ РОЛЬ В РАЗВИТИИ ЭКОНОМИКИ АЗЕРБАЙДЖАНА

¹Газанфар Сулейманов, ²Туркан Шейдаи

¹Заведующий кафедры «Менеджмента», профессор.

²Сотрудница кафедры «Менеджмента».

^{1,2}Азербайджанский Государственный Университет Нефти и Промышленности.

РЕЗЮМЕ

Потребность человечества в энергии восходит к созданию человечества, когда они получили огонь миллионы лет назад и использовали его для жизни. Огонь - это источник тепла, света, защиты от врагов, источник исцеления и т. д. В этом смысле огонь всегда был священным для людей. По мере развития человеческого общества росли промышленность и сельское хозяйство, а также потребность в энергии. Одной из глобальных проблем, стоящих сегодня перед человечеством, является бесперебойное использование топливных ресурсов. Альтернативные источники энергии напротив, являются экологически чистыми и неисчерпаемыми.

В режиме управления энергосистем в современном мире для повышения более эффективной работы используют информационные технологии, которые являются одним из важных задач в деятельности предприятий. Это можно достичь при повышении эффективности технического обслуживания и процессов промышленного производства за счет использования методов контроля и диагностирования в целом. Таким образом, ограниченные ресурсы углеводородов как традиционного источника энергии и предотвращение загрязнения окружающей среды делают необходимым увеличение количества энергии, производимой из альтернативных и возобновляемых источников энергии в мире. В этой области уже есть положительный опыт, и в некоторых странах использование солнечной, ветровой и других чистых и возобновляемых источников энергии расширяется с каждым годом. Постоянно растущий спрос на энергоресурсы, ограниченные углеводородные ресурсы и неуправляемые техногенные проблемы, связанные с производственным процессом, обусловили необходимость быстрого расширения использования альтернативных и возобновляемых источников энергии, одного из основных в мире источников устойчивого энергоснабжения.

Ключевые слова: альтернативные источники, энергоресурсы, энергоснабжения, энергия.

GƏMI MÜTƏXƏSSİSLƏRİNİN DÖVRÜ PROFILAKTIK MÜAYİƏLƏRİNİN KEYFİYYƏT SƏCİYYƏLƏRİ

Simuzər Hacızadə

Əziz Əliyev adına Azərbaycan Dövlət Həkimləri Təkmilləşdirmə İnstitutu, Azərbaycan.

ABSTRACT

Dəniz təbabətinin əsas vəzifələrindən biri dənizçilərin adekvat tibbi təminatı optimallaşdırmaqdır. Eilif D. Norveçdə kruiz gəmilərində tibbi təminat məsələlərini təhlil etmişdir. Göstərilir ki, 100 nəfərdən çox sərnəşini olan gəmilərdə mütləq həkim olur. Gəmidə göstərilməsi mümkün olmayan tibbi yardım Kruiz gəmiçiliyinin Beynəlxalq Assosiasiyasının sahil boyu yerləşdirilmiş tibb müəssisələrində təmin edilir. Norveçdə bütün növ tibb xidmətləri, o cümlədən ixtisaslaşmış yüksək keyfiyyətli tibbi yardım dövlət tərəfindən hamı üçün pulsuz təmin olunur. Vətəndaşlığından asılı olmayaraq hər kəs təcili tibbi yardım almaq hüququna malikdir. Yalnız həkimlərin və təcili yardımın göndərişi ilə insanlar xəstəxanalara məsləhət alma və ya müalicə olunmaq üçün göndərilə bilər. Xəstələrin daşınması üçün və daşınma zamanı tibbi yardım göstərmək üçün zəngin sanitar nəqliyyatı, o cümlədən aviasiya şəbəkəsi mövcuddur (7 təyyarə limanda və 11 xəstəxanada sanitar aviasiyası fəaliyyət göstərir). Bundan əlavə 6 hərbi bazada yerləşən vertolyotlar axtarış-xilasetmə yardımını göstərirlər. Ölkədə həkimlərin sayı kifayət qədərdir. Çarpayılı fondu tam gücü ilə işləyir (93%). Buna baxmayaraq, planlı məsləhət və cərrahi əməliyyat üçün gözləməyə ehtiyac var (4 həftədən 4 aya qədər). Gəmi həkimləri həftənin 7 günündə və sutkanın 24 saati ərzində ehtiyacı olanları sahil tibb müəssisələrinə göndərə bilər.

Taylor C.J. [3] İngiltərədə Kruiz gəmilərində sərnəşinləri tibbi təminatı təcrübəsini təhlil etmişdir. Gəmidə təcili və təxirəsalınmaz tibbi yardım üçün resurs təminatı mövcuddur.

Azərbaycanda dəniz gəmiçiliyində tibbi təminat və sağlamlığın mühafizəsinin elmi əsasları keçən əsrin 60-cı illərində başlanmışdır. İlk dissertasiya isə 1966-cı ildə müdafiə olunmuşdur. Sonralar ayrı-ayrı sahələr üzrə elmi müşahidələr aparılmış, onların icmalının 1998-ci ildə müdafiə olunmuş dissertasiya işində verilmişdir.

Quliyev A.A. və Həsənov İ.F. Xəzər gəmiçiliyində travmatizmi və gigiyenik şəraiti araşdırmışlar. 2004-cü ildə gəmi mütəxəssisləri nümunəsində neyrosixoloji dəyişikliklərin peşə seçimi üçün gigiyenik əhəmiyyəti mövzusunda dissertasiya işi müdafiə olunmuşdur. 2004-cü ilə qədər Azərbaycanda Xəzər gəmiçiliyində sağlamlıq və səhiyyə problemlərinə aid onlarla elmi əsər nəşr olunmuşdur. Son 10 il ərzində bu sahədə heç bir elmi iş nəşr olunmamışdır.

Açar sözlər: kruiz gəmiləri, sahil boyu yerləşdirilmiş tibb müəssisələri.

AZƏRBAYCAN SƏSSİZ KINOSUNDA EKTRANLAŞDIRILMIŞ İLK DRAMATİK ƏSƏRLƏR

Şəfəq Səmədova

Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti, Magistr 2-ci kurs, ssenarist.

XÜLASƏ

Kinoda üç növ səs var: nitq (səslənən sözlər); küy və musiqi. Kinoda səs istifadə edilmədən öncə səssiz kino böyük uğur qazanmışdı. Səssiz filmlər çəkməyə vərmiş edən rejissorlar kinoya səs

gəldikdən sonra nitqdən, sözdən istifadə etməkdən çəkinirdilər. Onlar düşünürdülər ki, səs kinoya gəldikdən sonra kino lent üzərinə yazılmış teatra çevriləcək. Onlar həm də inanırdılar ki, səssiz təsvirlər, jest və mimikalar hər hansı bir fikri çatdırmaqda daha güclü təsirə malikdir. Bu səbəbdən kinoda səsin olması, burada fikirlərin nitq halında izah edilməsi kinonun əsas özəlliyinin itməsinə səbəb ola bilərdi. Amma bütün bunlar üçün narahat olan rejissorlar nəzərə almıdılar ki, insanın fikirlərini izah etməkdə yardımcı olan mürəkkəb fikirləri səssiz şəkildə vermək mümkün deyil.

Azərbaycan kinosuna nəzər salsaq, görürük ki, Üzeyir Hacıbəylinin “Arşın mal alan” operettası əsasında eyniadlı səssiz film çəkilib. Filmdə musiqi, ariya ifaçıları sussa da, film orijinal əsərin fabulasını təqdim edə bildi. Səssiz filmin dramaturji sturukturu tez sonladığı üçün ssenaridə təsvir vahid süjet xətti üzərindən davam edirdi. Bu zaman mətn də kadrarxası olaraq təqdim edilməli idi. Konkret dramaturji sturukturları olan ədəbi əsərlə ekranlaşdırılarda birbaşa ədəbi əsərin özü ssenarini əvəzləyir. Ədəbi əsərlərin mətnindən həm vizual süjet xətti yaratmaq, həm də kadrarxası yazılardan istifadə edilirdi. Azərbaycan kinematografiyasında səssiz filmlərin sonuncusu “İsmət” filmidir. Rejissor M.Mikayılov əsəri 1930-cu illərdə ekranlaşdırıb. Film həmin illərdə Azərbaycan qadınının həyat yolunu yüksək ruhda, həyəcanla, həm də fərəh hissi ilə danışdı. Ona görə bu film təkcə sənət əsəri kimi yox, həm də bir həyati fakt kimi yüksək önəm daşıyır. Azərbaycan kinosunda elmi-kütləvi, bədii və digər növ və janrlarda olan filmlərin səssiz şəkildə ekranlaşdırılması 1936-cı ilədək reallaşdı. Kinoda aktyorların susması, səssiz mühit və normal ünsiyyətin qarşısına çəkilən sədd, jestləri, mimikanın inkişafına, hadisənin obrazlı şəkildə ifadə olunmasına geniş imkan yaratdı. Azərbaycan kinematografiyasının səssiz dövrünün kinolarından biri də

C.Cabbarlının “Sevil” pyesi əsasında çəkilən filmidir. Ssenaridə cəmiyyəti təmsil edən, onun qanuna uyğunluqlarının daşıyıcısı olan və bunu tələb edən, hər kəsi müstəntiq kimi dindirən Gülüş obrazı ön plandadır. Elə bütün bunların təsviri zamanı kadrarxası mətndəki yazılardan geniş istifadə olunur. İlk dəfə səssiz halda, 1929-cu ildə lentə alınan filmdə bir o qədər də diqqət çəkməyən səhnələr pyesdəki kimi ilkin hissədə saxlanılıb. İyirmi üç bədii oyun və yüzdən çox sənədli, elmi kütləvi kino ssenarinin reallaşdığı kinodramaturgiyanın səssiz dövrü 1936-cı ildə başa çatdı.

Kinodramaturgiyanın inkişafında əhəmiyyətli rolunu oynayan səssizlik canlı ünsiyyətə əngəl olsa da, jest və mimikanın hadisələrin mahiyyətinə birbaşa xidmətinə imkan yaratdı. İstisna hallarda, bir sıra kinoteatrlarda canlı musiqinin müşayiətindən istifadə olunsa da, daha çox sakit halda davam edən bu mərhələdə qaranlıq zalda əyləşən tamaşaçı filmdə baş verən hadisələr ilə tək başına qalırdı. Bu qarşıdurma barədə fikirlərini ifadə edən M.Baxtin deyirdi ki, “Sakitlikdə demək olar heçnə səslənmir, sükunətdə isə danışan yoxdur. Ancaq insanlar arasında da sükut mümkündür. Amma burda sükut və sakitlik mühüm şərtidir”. İ.Musabəyovun “Neft və milyonlar səltənətində” povesti, Üzeyir Hacıbəylinin “Arşın mal alan” operettası, Mirzə Fətəli Axundovun “Sərgüzəşti mərdi-xəsis” (“Hacı Qara”) komediyası, Cəfər Cabbarlının “Sevil” və “Almaz” pyesləri ekranlaşdırılaraq kinodramaturgiyamızın səssiz dövrünü yaratdı. Elə bu kinodramaturgiya da incəsənətin plastik imkanlarında məharətlə istifadə edərək həyat hadisələrinin toplusunu obrazlı şəkildə ifadə edə bildi. Bir-biri ilə əlaqəsi olmayan süjet xəttinin fabula hesabına mövcud olması isə səssiz kino dövrünün özünəməxsus qaydalarla formalaşmasına şərait yaratdı.

Açar sözlər: Kinoda üç növ səs, səssiz kino.

ÖLKƏ İQTİSADİYYATININ İNKİŞAFINDA YÜNGÜL SƏNAYENİN YERİ VƏ ROLU

Xəliq Qurbanov

“Menecment” kafedrası, baş müəllim, Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universiteti.

Email: info.qxm@gmail.com

XÜLASƏ

Yüngül sənaye əhalini parça, geyim, ayaqqabı və digər əşyalarla təmin edən sahələr qrupundan ibarət olduğu kimi, kənd təsərrüfatı, maşınqayırma, və kimya sənayesi ilə də sıx əlaqəli fəaliyyət göstərən sahədir. Yüngül sənayenin əsas əlamətlərindən biri qoyulmuş kapitalın tez qaytarılmasıdır. İnkişaf edən ölkələrdə tekstil və paltar sənayeləri üzrə hər iki sənayenin istehsal zəncirlərini özündə birləşdirən iri şirkətlər formalaşır ki, bunlar inkişaf etmiş ölkələrin iri və tanınmış brendlərin sifarişi ilə fəaliyyət göstərirlər. Bununla yanaşı, tekstil və paltar sənayelərinin əmək intensivli olmasına baxmayaraq, son illərdə bu sənayələrdə robotlaşma tendensiləri də müşahidə olunur.

Yüngül sənaye sahəsinin inkişafını təmin edən bir sıra amillərin təsiri altında inkişaf etməkdədir. İstehlak amili sənaye müəssisələrinin yerləşməsinə təsir edir. İstehlakın və istehsalın kütləvi olması müəssisələrin əhaliyə yaxınlaşmasına kömək edir. Toxuculuq yüngül sənayesi məhsula və işçilərin sayına görə aparıcı sahədir. Azərbaycan toxuculuq sənayesinin müasir yeri fərqlidir. Belə ki, pambıq və ipək parçalar istehsalını təmin edən öz xammal bazası mövcuddur.

Xammal bazaları ilə hazır məhsul istehsalı və istehlak arasındakı ərazi tamlığı da buna bariz nümunə hesab oluna bilər. Respublikamızda yüngül sənaye sahəsinin inkişafı üçün geniş imkanlar və müvafiq amillər mövcuddur. Bu imkan və amillər: - yüngül sənaye sahəsində güclü tarixi ənənələrin mövcudluğu; - zəngin yerli xammal bazasının olması (pambıqçılıq, baramaçılıq, heyvandarlıq, kimya sənayesi- süni və sintetik liflər istehsalı sahəsi); - nəqliyyat daşımaları baxımından əlverişli iqtisadi-coğrafi mövqe; - Mərkəzi Asiya və Xəzər regionuna birbaşa çıxış;

- ölkənin potensial ixrac bazarlarına yaxınlığı; - Beynəlxalq Ticarət yollarının istifadəsində yaxından iştirak; - bir sıra istehsalatların respublikanın kiçik və orta şəhərlərində yerləşdirilməsi imkanı və ərazi ehtiyatı; - dövlət mülkiyyətində olan toxuculuq və tikiş müəssisələrinin əksəriyyətinin özəlləşdirilməsinin başa çatması; - ölkənin enerji daşıyıcılarına malik olması;

- Avropa İttifaqı tərəfindən Azərbaycan üçün toxuculuq və tikiş məhsullarına heç bir kvotanın tətbiq edilməməsi və s.

Hazırda yüngül sənaye məhsullarına olan daxili tələbatın 90 faizi idxal hesabına ödənilir. Elə buna görə də respublikada bu sahənin inkişafı üçün dövlət tərəfindən böyük imkanlar yaradılır.

Yüngül sənayenin infrastrukturunun bazarın tələblərinə uyğun təşkilinin mühüm istiqaməti sahədə istehsal və emal proseslərinin müasir texnika ilə silahlandırılması və texnoloji proseslərin yüksək səviyyədə təşkilinə xüsusi önəm verilməsidir. Yüngül sənayedə texnoloji uğurların əldə etmək, istehsalın dönməz artım tempini əldə etmək üçün, fiziki, mənəvi və sosial köhnəlməyə məruz qalmış maşın və avadanlıqların yeniləri ilə əvəz edilməsi müasir dövrdə təxirə salınmaz tədbirlərdəndir.

"Mingəçevir Tekstil"də istehsal edilən yüksək keyfiyyətli pambıq ipliyi "Made in Azerbaijan" markası ilə artıq beynəlxalq bazara çıxarılır. Türkiyə, Rusiya şirkətləri ilə uğurlu ticarət əlaqələri qurulmuşdur. Çin sənaye sahibkarları ilə işgüzar danışıqlardan sonra Çinə iplik karvanları yola salınmışdır.

Fabrikin Avropanın qabaqcıl texnologiyaları – Fransanın NSC Schlumberger, Almaniyanın Zinser, İtaliyanın Savio şirkətlərinin ən müasir avadanlığı ilə təchiz olunmuşdur. Mingəçevir Sənaye Parkı nəzdində inşa ediləcək Corab Məhsulları Fabriki birinci mərhələdə Azərbaycanın corab məhsulları

üzrə tələbatının 50 faizini təmin edəcəkdir. İldə 35 milyon cüt corab istehsal olunacaqdır. 533 toxuma dəzgahı quraşdırılacaq həmin fabrikdə Avropanın ən qabaqcıl texnologiyaları tətbiq olunmaqla, dünyada yeganə tikişsiz corab hörgü avadanlığının istehsalçısı olan İtaliyanın Lonatti və Technopea şirkətlərinin dəzgahları quraşdırılacaqdır. Əvvəlcə 500 corab hörgü dəzgahı gətiriləcək, sonra isə dəzgahların sayı iki dəfə artırılacaqdır. 1000 corab hörgü dəzgahının istifadəsi ilə 70 milyon cüt corab istehsal olunacaqdır. Bu sahə üzrə idxaldan asılılıq tam aradan qaldırılacaqdır. Corab Məhsulları Fabrikində 650 yeni iş yeri açılması nəzərdə tutulub. Parkın nəzdində inşa ediləcək Ayaqqabı Fabrikinin illik istehsal gücü 1,5 milyon cüt dəri ayaqqabı və xüsusi təyinatlı işçi ayaqqabıları istehsalı olacaqdır. Bu da demək olar ki, idxaldan asılılığı qismən azaltmış olacaqdır.

Açar sözlər: yüngül sənaye, idxal, bazarın tələbləri, texnoloji uğurlar, beynəlxalq bazar.

TABLE OF CONTENTS

Fatima Hajizada

SPECIFIC FEATURES OF THE AMERICAN VERSION OF THE BRITISH LANGUAGE 10

Qurbanova R.Sh., Asadova Sh.Sh., Vahabova Sh.B.

CLINICAL AND MORPHOLOGICAL PATTERNS OF ENDOCRINE-CELL CARCINOMA
OF UTERI 11

**Danilo Nonkulovski, Filip Duma, Aspazija Sofijanova, Ilija Kirovski, Ivona Jovanovska,
Tafije Daci Rexhepi, Tanja Ignatovska, Milkica Pasoska**

TETHERED CORD SYNDROME-CASE PRESENTATION 12

Б.М.Асадов, Н.Н.Эльдарова, Х.А.Абдуллаев

ОЧЕРК ИСТОРИИ СТАНОВЛЕНИЯ И РАЗВИТИЯ ПСИХИАТРИИ В
АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ РЕСПУБЛИКЕ 13

Emine Gök, Duygu Güleç Şatir

HIV/AIDS WITHIN THE SCOPE OF SAFE MOTHERHOOD AND THE NURSE'S ROLE 14

Aynur Jabiyeva

MULTIMODAL FUSION ANALYSIS OF MEDICAL IMAGES BY DISCRETE WAVELET
TRANSFORMATION 14

Aidə Mütəllimova

«ÜZEYİR ÖMRÜ» BƏDII-SƏNƏDLI FILMINDƏ SƏNƏDLILIK ELEMETLƏRI 15

Nodar Sulashvili, Luiza Gabunia, Nana Gorgaslidze

THE PECULIARITIES OF REMDESIVIR AND ITS OUTLOOKS FOR THE TREATMENT OF
COVID-19 DISEASE 16

Liana Ptashchenko

PROSPECTS FOR INVESTMENTS IN THE ENERGY INDEPENDENCE OF THE NATIONAL
ECONOMY OF UKRAINE DURING THE RECOVERY PERIOD 17

Marina Giorgobiani, Nana Gorgaslidze, Nodar Sulashvili

THE SPECIFICITIES AND PHARMACOLOGICAL ACTION OF GEOMIN FORTE FOR THE
COVID-19 PANDEMIC THERAPY 17

Лариса Такаландзе

ЦИФРОВАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ: ЗНАЧЕНИЕ И ПОЛИТИКА ЕВРОПЕЙСКОГО
СОЮЗА 18

Günay Abuşova

VƏZİYYƏT KOMEDİYASI VƏ ONUN ÜMUMİ XÜSUSİYYƏTLƏRI 20

Ulkar Asadova POLYPEPTIDE THERAPY FOR EPILEPSY	21
Газанфар Сулейманов, Туркан Шейдан АЛЬТЕРНАТИВНАЯ ЭНЕРГЕТИКА РЕСУРСОВ РОЛЬ В РАЗВИТИИ ЭКОНОМИКИ АЗЕРБАЙДЖАНА	22
Simuzər Hacızadə GƏMI MÜTƏXƏSSİSLƏRİNİN DÖVRÜ PROFİLAKTIK MÜAYİNLƏRİNİN KEYFİYYƏT SƏCİYYƏLƏRİ	23
Şəfəq Səmədova AZƏRBAYCAN SƏSSİZ KINOSUNDA EKTRANLAŞDIRILMIŞ İLK DRAMATİK ƏSƏRLƏR	23
Xaliq Qurbanov ÖLKƏ İQTİSADİYYATININ İNKİŞAFINDA YÜNGÜL SƏNAYENİN YERİ VƏ ROLU	25

Organizers of the conference:

MTÜ. The International Center for Research Education & Training. (Estonia Tallinn).

LTD The Southern Caucasus International Academy of Modern Sciences. (UK London).

LTD. Aspendos-Academy. International Academy of Medical and Social Sciences. (UK, London).

Tugay Pharmacy Company (Azerbaijan, Baku)

Invited organizations:

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. (Ukraine)

International Balkan University (North Macedonia)

National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic» (Ukraine)

Azerbaijan State Oil and Industrial University (Azerbaijan)

Education Support & Investment Fund. (Georgia)

Azerbaijan State University of Economic. Energy Economics Center (Azerbaijan)

Sukhumi State University. (Georgia).

Chernihiv Polytechnic National University. (Ukraine).

Teaching University Millennium (Georgia)

©**Publisher:** NGO International Center for Research, Education and Training.

MTÜ Rahvusvaheline Teadus-, Haridus- ja Koolituskeskus.

Management Board Member: Seyfulla Isayev.

©**Publisher:** NGO Azerbaijan International Diaspora Center in Georgia.

Deputy of director: Aytan Huseynova.

©**Editorial office:** Harju county, Lasnamäe district, Väike-Paala tn 2, 11415.Tallinn, Estonia.

©**Typography:** NGO International Research, Education & Training Center. The Baltic Scientific Journals.

Registered address: Harju county, Lasnamäe district, Väike-Paala tn 2, 11415.Tallinn, Estonia.

Telephones: +994 55 241 70 12; +994 51 864 88 94; +994 70 375 70 12

Website: <https://scia.website/>

E-mail: sc.mediagroup2017@gmail.com

ISBN: 978-9916-9769-3-7 Online edition.

DOI suffix: 10.36962/MSSNDAC-01

This book consist with 27 pages

**THE FIRST INTERNATIONAL SCIENTIFIC – PRACTICAL VIRTUAL CONFERENCE IN MODERN
& SOCIAL SCIENCES: NEW DIMENSIONS, APPROACHES AND CHALLENGES**

CONFERENCE PROCEEDINGS

ESTONIA-GEORGIA-UK-AZERBAIJAN

ESTONIA, TALLINN JULY 08-09, 2022